

ДѢЛО

Выходитъ во Львѣвъ щѣ Вторника, Четверга и Суботы (срѣды) рускѣхъ свѣтъ о 5-ой год. поп. Литер. додатокъ „Библиотека наизнам. повѣстей“ выходитъ по 2 печат. ар. кушъ кождого 15-го и послѣдняго дня каждаго мѣсяца. Редакція: „Администрація“ подъ Ч. 44 улица Галицка. Рукописи звертаются лишь на попереднѣе застереженіе. Обложка принимается по цѣнѣ 6 кр. бѣгъ одна обложка печатной, въ рубр. „Надслана“ по 20 кр. а. в. стирочки печатной, въ рубр. „Надслана“ по 20 кр. а. в. Репримація неопечатаній вѣдѣній бѣгъ порта. Предплату и инсераты принимаютъ: У Львѣвъ Адм. инстрація „Дѣла“ У Вѣдѣн Haasenstein & Vogler, Wallgasse 10; M. Dukes, Riemergasse 13; G. L. Daube & Singerstrasse 11 a; Rudolf Mosse; F. A. Richter Co., Nibelungengasse 4. Въ Франяфуртѣ M. Haasenstein & Voelger, E. L. Daube & Co. Въ Парижѣ Agence Havas. Въ Рѣдкція „Кіевской Старини“ въ Кіевѣ, почтовой Бюро В. Ф. Зама въ Одессѣ Деривисовская ул., д. Ралли 9.

Предплата на „Дѣло“ для Австріи: для Россіи: въ цѣлый рокъ . . . 12 ар. на цѣлый рокъ . . . 12 рубл. на пѣвъ року . . . 6 ар. на пѣвъ року . . . 6 рубл. на чверть року . . . 3 ар. на чверть року . . . 3 рубл. съ дод. „Библиотеки“: съ дод. „Библиотеки“: на цѣлый рокъ . . . 16 ар. на цѣлый рокъ . . . 16 рубл. на пѣвъ року . . . 8 ар. на пѣвъ року . . . 8 рубл. на чверть року . . . 4 ар. на чверть року . . . 4 рубл. на самѣ додатокъ: на самѣ додатокъ: на цѣлый рокъ . . . 5 ар. на цѣлый рокъ . . . 6 рубл. на пѣвъ року . . . 2-50 ар. на пѣвъ року . . . 2-50 р. Для Заграницы, окрѣмъ Россіи: на цѣлый рокъ . . . 15 ар. на пѣвъ року . . . 7-50 ар. на чверть року . . . 3-75 ар. съ дод. „Библиотеки“: на самѣ додатокъ: на цѣлый рокъ . . . 19 ар. на цѣлый рокъ . . . 6 ар. Поодиноже число коштуе 12 кр. а. в.

Просимо нашихъ Ви. Предплатниківъ о скорѣ надсланнѣ предплати и вѣрваннѣ залеглостей.

Справа „Народного Дому“.

IV.

Мѣсяць минае уже бѣгъ часу, якъ появилася брошура „Руско-народна инстатудія Народный Домъ“, въ котрой авторъ очевидно добре поинформований въ цѣлой справѣ, отхиливъ заслану въ предсказуваного вже въ давна процесу репрезентація мѣста Львова противъ теперѣшного варяду „Народного Дому“. Нынѣ справа загально вже розвѣясилася; шутливо выкликуваній по поводу той брошуры страсти уляглися, запроданій въ рѣвній боки органы псевдо-рускїй низили о цѣлу октаву своій клеветливый галасъ на народовцѣвъ, запевно опамятавшисъ и амѣркувавшисъ, що они не чинять доброй прислуги анѣ справѣ „Народного Дому“ анѣ въ загаль справѣ рускѣй.

Брошура „Народный Домъ“ розпадавася, якъ мы вже попередъ замѣтили, на двѣ части: одна дотыкае юридичной стороны справы, друга часть мѣститъ полемику противъ нынѣшного варяду „Народного Дому“. Розумѣвася, одна и друга часть стоять съ собою въ причиновоій звязи, але не дається заперечити, що важѣвѣша для Русинѣвъ рѣчь въ цѣлой той справѣ есть сторона юридична. Тымъ часомъ, активароднїй органы поминули зовсѣмъ тую важѣвѣшу сторону справы, поминули до того степеня, що навѣтъ не пояснили своимъ читателямъ, о що тутъ властиво ходитъ, а якъ звичайно, навѣтъ въ такъ важной справѣ старались емистификувати читателѣвъ укванымъ въ своій кузни „катилярскимъ заговоромъ“ народовцѣвъ на инстатудію „Народный Домъ“.

Мы вже въ самого початку заявили були, що брошура вышшла въ-пѣдъ пера одиницѣ, на ви власну отвѣчалъность. Въ полемику и въ спростованя дальшихъ инсинуацій и инвективъ, якї спыались на народовцѣвъ въ псевдо-русской прасѣ, мы не вдавались, шануючи достоинство нашої часописи и ви читателѣвъ, тымъ бѣльше, що вгаданїй органы въ послѣднихъ часахъ зовсѣмъ стратили почутье вымаганой въ журналистикѣ приличности. Можемо сподѣватися, що всѣ люди серіозно

думаючї, котрымъ добро „Народного Дому“ и въ загаль руской справы лежить на сердци, належно осудили тую безпамятну, безголову авантюриность въ такѣмъ дѣлѣ, де именно потрѣбно якъ вайбѣльше такту и приличности.

Мы не сумнѣваемъ, що не знайдѣся нѣ одинъ оббваный съ нашими справами народными интеллигентный Русинъ, котрый повѣривъ-бы не то въ выфантазованный противника руской идеи народноі „катилярскїй заговоръ“ народовцѣвъ противъ „Народного Дому“, але хочъ-бы въ яку-небудь и найдрѣбнѣйшу ихъ ингеренцію въ томъ дѣлѣ на можливу шкоду для руской справы. Все и всюды берегчи всѣхъ дотеперѣшныхъ здобутковъ галицко-русского народу, — се одна зъ основныхъ точокъ програмы народовцѣвъ и она нѣколи не була спущена въ ока и пѣдъ тымъ вглядомъ народовцѣвъ стоять доси, и певно дальше стоять будутъ — безъ докору. Щобъ недалеко сягати, позволимо собѣ пригадати тымъ, що сыплютъ клеветы на народовцѣвъ, одинъ недавный эпизодъ въ исторіи самого „Народного Дому“.

Дѣялось то минушого року бѣльше-менше о той порѣ, якъ появилася сегорѣчна брошура. Въ „Общѣмъ рольничо-кредитномъ Заведенію“, де за цѣлыхъ десять лѣтъ его вегетованя анѣ не запахла кость народовца, де отже господарка була въ повнѣмъ значеню „настоящо-русская“, розгостився на добре опырѣ краху. Тогда синдикъ „Народного Дому“ (онъ-же разомъ и директоръ защитаного банку) пѣйшовъ съ чолобитъемъ до п. Згурекского, директора банку кравогого, и до п. маршалка Зыбликевича умовлятися о позичку въ банку кравогого. П. маршалокъ заспѣвавъ ему гарну пѣсеньку: за позичку для Заведенія нехай дадутъ въ заставъ „Народный Домъ“. Въ „парафіи“, до котрой мавъ честь належати дръ Иванъ Добрянскїй, знайшлось доволѣ такахъ патриотѣвъ, що готовї были будь-що-будь отдати „Народный Домъ“ на ласку и неласку панѣвъ Згурекского и Зыбликевича. „Мира“, правда, ще тогда на свѣтѣ не було, бо панове шляхта ще не квапились до выборовъ въ раду державну, але „Слово“ и „Новый Проломъ“ пѣдъ той часъ были прецѣвъ въ живыхъ и могли были написати щось на тематѣ не „катилярского заговору“ а бодай на тематѣ легкѣдушности въ замѣтваню народного инстатудіа въ банковѣ карко-

ломнїй переверты. Ти органы молчали тогда, мовѣ ваклятї: въ заставѣ „Народного Дому“ польско-шляхотескому банкови не добачили они томусъ небезпечности, а бодай не выказували того. Одно „Дѣло“, органъ тыхъ народовцѣвъ, що, мовлявъ, напосѣлися отдати „Народный Домъ“ Полякамъ, звернуло тогда смѣло и рѣшучо увагу цѣлой руской суспѣльности и членѣвъ самого „Народного Дому“ на велику небезпечность, яка грозить той першѣй галицко-руской инстатудіи черезъ намѣреннїй заставъ еи за позичку Заведенію. Голосъ „Дѣла“ бувъ рѣшаючимъ на загальномъ зборѣ членѣвъ „Народного Дому“. Мимо колпортованныхъ прихильниками злощастной гадки „Отзывовъ“ загальнїй зборъ перейшовъ надъ небезпечнымъ внесенемъ до дневного порядку. И слава Богу! Цѣлый „Домъ Народный“ бувъ-бы опинився въ польскихъ рукахъ, бо якїй величезный бувъ дефицитъ въ Заведенію, о томъ пѣдъ той часъ знали такї люди, якъ дръ Иванъ Добрянскїй, але нынѣ вже всѣ знаютъ въ вѣстей, якї пробиваются крѣвъ стѣны банку о высотѣ пожичокъ въ Россіи... Пригадуемо сей эпизодъ въ найновѣйшой исторіи „Народного Дому“ не для рекриминаціи, але тѣлько щобъ показати, на скѣлько могутъ мати реальну пѣдставу всѣ инсинуаціи и инвективы, вымѣреннїе по причинѣ брошуры на народовцѣвъ.

Фактъ есть, що нѣхто зъ Русинѣвъ не мавъ нѣ найменшого впылу на приготовуваннѣ въ синдикатѣ мѣста Львова процесу противъ нынѣшного варяду „Народного Дому“. Яка причина того евентуального процесу, мы вже розказали въ попередныхъ рѣдѣлахъ статьи. Синдикатъ мѣста Львова опирае свое право вмѣшатися въ дѣла „Народного Дому“ на пѣдставѣ документѣвъ и своего статута. Коли рада мѣста Львова не уступитъ бѣгъ своего намѣреня и ухвалитъ выгочати процесъ противъ нынѣшного варяду „Народного Дому“, то такъ само Русины народовцѣвъ якъ и фракція, котра нынѣ держитъ инстатудію выключно въ своихъ рукахъ, не будутъ въ силѣ процесу сперти. Право процесуватися о инстатудію будутъ мати очевидно лишь тѣ, що инстатудію теперъ завѣдуютъ. Розумѣвася, що тї люди вже нынѣ могли-бы что небудъ въ томъ дѣлѣ сказати, але доси зъ ихъ стороны о томъ нема и бѣсѣды. Въ органахъ близько стоячихъ той

фракціи доси ще навѣтъ не были наведенї тѣ уступы документѣвъ, на пѣдставѣ котрыхъ рада мѣста Львова може вести процесъ и не було на нихъ нѣякого замѣту.

Але тутъ дѣло головне не въ можливѣмъ процесѣ, а въ томъ, чимъ есть нынѣ и якимъ повиненъ бути „Народный Домъ“. Процесъ — рѣчь далека, результатъ его — рѣчь ще дальша, а „Народный Домъ“ вже и нынѣ муситъ бути инстатудіомъ въ повнѣмъ значеню слова народнымъ, отповѣдати своему великому призначенію. Тымъ часомъ оно на дѣлѣ такъ не есть и се знаютъ дуже добре не тѣлько всѣ Русины, дыалаячися въ боку на сей такъ великой ваги рускїй инстатудіи народный, але такѣжъ и тѣ, що нимъ до недавна ще завѣдували або и теперъ ще завѣдуютъ; лишь они очевидно боятся чи встыдятся призначися до такої дотеперѣшной неадекватности. Чи посмѣвъ-бы хто небудъ — пытаемося — посягнути рукою на сей инстатудію, якъ-бы онъ дѣйстно сповнявъ свою задачу, якъ-бы онъ правдиво бувъ инстатудіомъ народнымъ въ повнѣмъ значеню того слова? Чи не злякавася бы и найтяжшїй ворогъ руского народа дѣткнути сего инстатудіа, якъ бы онъ бачивъ, що тутъ почивае весь скарбъ того народа, що то его сердце, котрого не можна выимати зъ груди, не вызвавши противника до найзавятѣйшой борбы?... Не першїй то разъ мы пѣдносимося своій голосъ въ справѣ руской инстатудіи „Народный Домъ“, тожъ и нынѣ смѣло пѣдносимося тѣ хибы, котрї выставляютъ ту нашу инстатудію на затрату и вмѣшуваннѣя непрошенныхъ еи оцѣкнѣвъ. Тѣ, що управляютъ нынѣ „Народнымъ Домомъ“, не прїймаютъ нѣкого зъ Русинѣвъ, якъ лишь людей зъ свои фракціи. Не говоримо вже, що до „Народного Дому“ не допускаются народовцѣвъ, але тутъ не маюгъ прїступу навѣтъ и тѣ люди, що не зачисляются до народовцѣвъ але и не належатъ до управляючої инстатудіевоі фракціи. До чого такѣ поступованнѣе може довести, мы вже разъ выказували (гляди „Дѣло“ ч. 113 въ 1884 р.) и тутъ ще разъ то пригадуемо. Така инстатудіа якъ „Народный Домъ“ повинна сполучати всѣхъ Русинѣвъ и мати десятки тысячѣвъ членѣвъ. Тымъ часомъ до 1884 р. мавъ „Народный Домъ“ лишь 333 членѣвъ. Коли бѣгъ 1881 р. померло 69 членѣвъ, то на

ВЪ КАРПАТАХЪ.

Написавъ Иванъ Мечуй.

(Далше.)

Священникъ вѣдчинивъ царскїй врата, почавъ вѣдати по церквѣ. Рознеслась благовоня, але не дорогою смърны, не ладану, а дешевого альвѣцю. На хорахъ невеличкїй школярѣ-дяки, повбраванїи въ обрѣтучки, начали свѣтати чудовыми альтовыми голосами. За ними заспѣвали всѣ люди: и чоловѣкы и молодїцѣ и дѣвчата. Якї дивнї альтовї голоса у хлопцѣвъ! Якї частї та дзвѣнкї сопраны у дѣвчатъ! Выдавались зъ массы гукѣвъ такї частї та дужї голоса, котрї зрѣбляю-бѣ часть оцѣвъ у величкїхъ театрахъ. Два высокї частї алты на хорахъ дзвѣнѣли, якъ сѣрбнїй дзвоникъ. Ихъ не заглушувала компактна масса головъ, але молодець та дѣвчата. Люде, якъ вѣдно, дуже добре позамѣчали мелодїи пѣсенъ, бо свѣтали гармонично и не рѣзняли. Часомъ тѣлько кѣлька альвѣчкѣвъ голосѣвъ затягало на кѣнці або трѣхи рѣзняло. Тогда обголенѣе лице старости, що стоялъ до мене бокомъ, выставлякчи своій острый профилъ, поверталось въ той кутѣкъ, де рѣзняли дѣвчата. Староста розтягавъ якосъ насмѣшкѣватого оного тонкї губы, хватавъ головою ще и легенько сваривъ пальцемъ на дѣвчаты. Дѣвчата соромливо опустили очи въ низъ. Мотивы церковныхъ пѣсенъ стариннї, якѣсь кучерявъ, похожї трѣхи на древнїй мотивы украинскїй, а трѣхи на католицкїй. Люде хрестались не трѣма пальцами, а всею пя-

тернею, ледви назначуючи хрестъ на грудяхъ.

Служба Божа йшла довго. Священникъ пѣлая евангелїи сказавъ прехоршю проповѣдь доволѣ частымъ нашимъ языкомъ. Въ церквѣ отало душно. Я выйшовъ на дворъ и пѣшовъ оглядати село довгою улицею. Улица пѣшла въ глыбоку щилину мѣжъ горами. Надъ хатами, за городами, неначе высокї старї густї садкы високо по бокахъ крутой горы. Пѣдъ старыми деревьями сидѣли куны дѣвчаты въ червонныхъ опѣднцахъ съ черными лапатыми кѣвтками. Сонце ясно освѣщувало гору, зеленї сады и яснї костюмы неначе кѣвтки цвѣли на зеленому поли. Зо мною йшла улицею вже немолода молодїца. Я розговорився зъ нею и зайшовъ до неї въ хату.

Вона одѣкнула замокъ и одинила сѣнншїй дверѣ. Сѣни были просторнїй и безъ печи, не задымленї, якъ въ мазурокѣхъ хатахъ. Мы увѣйшли въ хату. Хата была стара и убога, одначе просторна. Сѣны не обмазанї, вже очорнѣли; вѣкна чамалѣ, съ девятима маленькими шибками. Въ хатѣ было якосъ сумно, вѣбъ темно, хочъ прѣмѣня сонца лилося черезъ вѣкна. Тѣлько бѣлый коминъ, бѣла пѣчь та бѣла скатерть на столѣ трѣхи звеселяли сумнїй видъ. На свѣлоцѣ были вырѣзанї ножемъ слова: „Най добро буде въ хатѣ“. Обстава была звычайна, якъ и въ украинскѣхъ хатахъ: тї-жъ лавы, той стѣлъ, той же мисникъ, жердка надъ лѣжкомъ. Тѣлько замѣсть украинского пола стояло широке лѣжко съ сѣнякомъ та съ плоскватыми подушками съ кѣвчатыми свѣтцевыми наволѣчками. Хата была на

помостѣ, але помосту було не знати пѣдъ чорнымъ пыломъ та засохлою грязью. Зъ комана черезъ шїю дымъ выходитъ просто на горїще и черезъ драницѣ покрѣвлѣ пробивается на дворъ. Въ хатѣ було не такъ чисто, якъ бувае въ украинскѣхъ хатахъ, хочъ и чистѣйше, нѣжъ въ мазурокѣхъ. Обернувшись, я ледви не наступивъ на маленькї датїи двохъ рокѣвъ. Вона была слаба и лежала долѣ коло припѣчка на прѣстеленѣй драгнїнѣ.

— Се ваша дятна? — пытаю я у бабы.
— Нѣ, се мои дочки. Бачте, такъ собѣ, незаконне.

Баба окинула зъ плечей своій обрусь, розкутала голову. На головѣ въ неї бувъ „чпюкъ“, се-бѣ то очѣпокъ. Се той самый украинскїй очѣпокъ, тѣлько не короновидный, а плесковатый, зовсѣмъ похожїй на тї шапочкы, якї надыгають на маленькѣхъ дѣтей. Вѣнъ спускається на вуха и выступае на лѣбъ въ передъ зубцемъ. Въ сахъ очѣпкахъ всѣ молодїцѣ ходять дома, навѣтъ по вулицѣ. На бабѣ бувъ корсетъ безъ рукавѣвъ, тѣлько коротчїй одъ украинского. Я придивився до еи лица. Лице було не старе, але довгеньке, дробненьке, якъ у малюи сухой дѣвчанинѣ, и сухе, худе, нужденне та мизерне. Тѣлько карї гострї очы звеселяли сей нужденнїй молодїчїй видъ.

Я хотѣвъ обѣйти на лавѣ. Лава была не зметена: валилась якѣсь крыхты. Баба постелїла на лавѣ шматокъ полотна.
— Де жъ вашъ чоловѣкъ? — пытаю я бабы.
— Та въ церквѣ.

— А старшїй вашъ чоловѣкъ? — пытаю.

— Нѣ, молодшїй одъ мене на шѣсть рокѣвъ. Се вже въ мене третїй „члѣкъ“. Съ першымъ я жила 20 рокѣвъ, зъ другимъ 4, а се вже въ мене третїй.

— Якъ же ёго прозываютъ? — пытаю я.
— Францъ Нахманъ.

Се прѣзвище мене здивувало: воно було не руске.

— Якой-жъ вѣнъ вѣры? — пытаю.

— Та вѣнъ бувъ такої вѣры, якъ у Щавниці (се бѣ то католицкої), а я таки якъ почала вговорювати, та вѣнъ ходитъ уже до нашої церкви. Вѣнъ зайшовъ въ наше село, а въ мене свое поле..

Бабинъ „члѣкъ“ бувъ Словакъ. Вона навернула ёго до своей вѣры, але за те сей „члѣкъ“ поспувавъ бабѣ трѣхи языкъ. Баба мѣшала въ своій языкъ словацкї слова. Сей „члѣкъ“ опокусився, не знаю, чи темными очима, чи власнымъ бабинымъ полемъ.

— Чи е въ васъ товаръ? — пытаю.

— Ё, але небагато. Мы бѣднї. Маемо одну корову та два волы, та дванадцать овецъ. Отъ моя старша дочка выйшла за-мужъ за богатшого одъ насъ: має чотыри коровы и чотыри волы.

И оправдѣ тутъ люде маюгъ доволѣ корѣвъ та волѣвъ, хочъ тутъ товаръ дуже дробненькїй; маюгъ доволѣ молока, сыра та масла и се мабутъ тѣлько пѣддерже нужденну жизнь сельанъ. Я глянувъ на стѣлъ. На стѣлѣ лежавъ шматокъ тонкого житнѣго коржа, чорного, кислого, неомачного.

